

РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ

Микулець Віталій

кандидат юридичних наук, доцент,

декан юридичного факультету,

Приватного вищого навчального закладу

«Міжнародний економіко-гуманітарний університет

імені академіка Степана Дем'янчука»

м. Рівне, Україна

Тема реформування системи адміністративних судів нині є однією з найактуальніших. Досліджені нами раніше матеріали вказують на те, що адміністративні суди мають проблемні аспекти по всім основним напрям діяльності: 1) забезпечення доступності правосуддя; 2) практичний захист порушених прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері владно-управлінських правовідносин; 3) щодо правильності й своєчасності розгляду й вирішення адміністративних справ [1].

Окрема увага надається темі утворення самостійної системи адміністративних судів, яка нині такою не є. Нагадаємо, що відповідно до чинного Кодексу адміністративного судочинства України (ст. 20) частина спорів підсудності адміністративних судів розглядається у загальних місцевих судах як адміністративних. Між тим, в експертному середовищі уже давно побутує думка, що відмова від змішаної системи адміністративної юрисдикції є кроком до підвищення ефективності адміністративного судочинства [2, с. 75], а виокремлення ланки адміністративних судів з розширенням підсудності сприятиме гармонізації судової практики, підвищенню якості судочинства, оскільки самостійна система адміністративних судів забезпечуватиме єдність у застосуванні законодавства [3, с. 78]. Зрештою, доцільність утворення самостійної системи адміністративних судів підтверджується «Концепцією реформування системи судів із метою покращення доступу до правосуддя», що була напрацьована Дослідницькою службою Верховної Ради України [4].

Сьогодні маємо ситуацію, коли концептуальні теоретичні пропозиції, які, втім, підтримують практики – судді адміністративних судів, можуть набути реальної легітимації й імплементації у національне законодавство. Так, на початку вересня 2024 року заступниця керівника Офісу Президента України Ірина Мудра на зустрічі з представниками місії Міжнародного валютного фонду заявила про реальну перспективу створення в Україні Вищого спеціалізованого суду для розгляду публічно-правових спорів проти національних державних органів [5]. Водночас,

навесні поточного року наголошувалося, що закон про створення Вищого адміністративного суду в Україні ухвалить до кінця липня 2024 року. Зокрема, про це йшлося у Меморандумі з Міжнародним валютним фондом, який МВФ оприлюднив 22 березня 2024 року за результатами Третього перегляду розширеної угоди в рамках Програми розширеного фінансування [6].

Наголосимо, що ані весною, ані восени побачити проєкт відповідного закону широкій громадськості не вдалося. Хоча відповідно до Плану пріоритетних дій Кабінету Міністрів України на 2024 рік, який було затверджено розпорядженням уряду від 16 лютого 2024 р. №137-р, передбачалося, що Міністерство юстиції України має до березня 2024 року забезпечити розроблення й подання до Кабінету Міністрів законопроєкту про Вищий адміністративний суд, яким би регламентувалося встановлення засад організації та діяльності такого суду, спеціальних вимог до суддів зазначеного суду та гарантій їхньої діяльності для забезпечення належного високого рівня судового розгляду адміністративних справ, учасниками яких є суб'єкти владних повноважень, повноваження яких поширюються на всю територію України.

Відомо також, що закон про новий Вищий адміністративний суд не мав бути копією нормативних актів, регламентуючих діяльність Вищого адміністративного суду, який здійснював правосуддя до грудня 2017 року (до судової реформи 2016-2017 років). У матеріалах присвячених майбутньому Вищому адміністративному суду наголошувалося, що це суд, який, за задумом міжнародних партнерів, розглядатиме адміністративні справи щодо спорів юридичних і фізичних осіб з такими національними державними органами, як, наприклад, Національного банку України, Національного антикорупційного бюро України, Національного агентства з питань запобігання корупції тощо. Його також мають «наповнити суддями, які пройшли належну перевірку на професійну компетентність та добросовісність» [6].

За даними журналістів, на рівні уряду розглядається концепція, що у складі Вищого адміністративного суду буде діяти як Вищий адміністративний суд, так і Апеляційна палата. Крім того, у складі суду першої інстанції Вищого адміністративного суду можна буде створювати судові палати для розгляду окремих категорій справ. Здійснювати свою процесуальну діяльність Вищий адміністративний суд буде у Києві. Точна кількість суддів Вищого адміністративного суду буде визначено окремо, але розпочати процесуальну діяльність суд може за наявності щонайменше 35 суддів у штаті суду [7].

Наголосимо, що описані вище параметри нового Вищого адміністративного суду мають неформальний характер. Відповідний законопроєкт нині заходиться на стадії опрацювання і фактично не

можливо з належною достовірністю говорити про його зміст, що певною мірою може спричинити неефективність нового судового органу і вкотре поставити під сумнів якість чергового етапу судової реформи в Україні. Тому вважаємо, що законопроект має про новий Вищий адміністративний суд має стати предметом обговорення як науковців і практиків так і широкої громадськості, як мінімум з причини загальної філософії адміністративної юстиції – захист прав і свобод особи, що стосується у суспільстві усіх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Микулець В. Ю., Літовінська К. М. Адміністративне судочинство як засіб гарантування прав і свобод людини: стан і перспективи трансформації. Актуальні питання у сучасній науці. 2023. № 8(14). . 516–528
2. Борякіна В. В. Гарантії доступу до адміністративного судочинства. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2020. № 30. С. 70–77.
3. Заїка М. М., Ярмак В. Х. Особливості організації системи адміністративної юстиції: зарубіжний досвід. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 3. С. 77–80.
4. Дослідницька служба Верховної Ради оприлюднила Концепцію реформування системи судів. Судово-юридична газета, 14 липня 2023. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/275936-issledovatel'skaya-sluzhba-verkhovnoy-rady-obnarodovala-kontseptsiyu-reformirovaniya-sistemy-sudov> (дата звернення: 20.07.2023).
5. Україна налаштована на співпрацю та виконує всі зобов'язання перед МВФ – Ірина Мудра. Українська правда, 7.09.2024 року. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-nalashtovana-na-spivpracyu-ta-vikonuye-vsi-zobovuyaz-93089> (дата звернення: 29.09.2024).
6. Закон про Вищий адміністративний суд ухвалить до кінця липня 2024 року. Судово-юридична газета. 27.03.2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/296708-zakon-o-vysshem-administrativnom-sudebudet-prinyat-do-kontsa-iyulya-2024-goda> (дата звернення: 29.09.2024).
7. За зразком ВАКС: як в Україні будуть створювати Вищий адміністративний суд і відбирати його суддів, законопроект. Судово-юридична газета. 9.06.2024. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/302572-po-obraztsu-vaks-kak-v-ukraine-budut-sozdavat-vysshiy-administrativnyy-sud-i-otbirat-v-nego-sudey-zakonoproekt> (дата звернення: 29.09.2024).